ΔΙΑΤΑΞΗ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 16ης Ιουνίου 1988 *

Στην υπόθεση 371/87,

Νικόλαος Προγούλης, υπάλληλος της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, κάτοικος (1040) Βρυξελλών, rue Luther 5, εκπροσωπούμενος από τους Pierre H. Delvaux και Dominique Lagasse, δικηγόρους Βρυξελλών, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο το γραφείο του δικηγόρου Ernest Arendt, 4, avenue Marie-Thérèse,

προσφεύγων,

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενης από το νομικό της σύμβουλο Joseph Griesmar, επικουρούμενο από τον C. Verbraeken, δικηγόρο Βρυξελλών, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον Γεώργιο Κρεμλή, μέλος της νομικής της υπηρεσίας, κτίριο Jean Monnet, Kirchberg,

καθής,

που έχει ως αντικείμενο, κυρίως, την ακύρωση της αποφάσεως της 12ης Μαρτίου 1987 της Επιτροπής, με την οποία απορρίφθηκε εν μέρει η αίτηση του προσφεύγοντος της 18ης Αυγούστου 1986, καθώς και την ακύρωση της απαντήσεως επί της διοικητικής του ενστάσεως της 19ης Μαΐου 1987,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα)

συγκείμενο από τους O. Due, πρόεδρο τμήματος, K. Bahlmann και T. F. O'Higgins, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: Sir Gordon Slynn
γραμματέας: J.-G. Giraud

αφού άκουσε το γενικό εισαγγελέα,

εκδίδει την ακόλουθη

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

Διάταξη

1 Με δικόγραφο που κατέθεσε στις 15 Δεκεμβρίου 1987 στη γραμματεία του Δικαστηρίου ο Νικόλαος Προγούλης, υπάλληλος της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (στο εξής: προσφεύγων) άσκησε, δυνάμει του άρθρου 91 του κανονισμού υπηρεσιακής καταστάσεως των υπαλλήλων, προσφυγή με την οποία ζητεί, κυρίως, την ακύρωση της αποφάσεως της 12ης Μαρτίου 1987 της Επιτροπής, με την οποία απορρίφθηκε εν μέρει η αίτησή του της 18ης Αυγούστου 1986, καθώς και την ακύρωση της απαντήσεως επί της διοικητικής του ενστάσεως της 19ης Μαΐου 1987.

2 Ο προσφεύγων, ελληνικής ιθαγενείας, είναι υπάλληλος της Επιτροπής βαθμού Β 3. Έως την 1η Δεκεμβρίου 1985 άσκησε καθήκοντα εισηγητή του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ). Εντός του πλαισίου των καθηκόντων του, ο προσφεύγων έπρεπε να διενεργεί επιτόπιους ελέγχους σχετικά με την εκτέλεση ορισμένων προγραμμάτων επενδύσεων. Οι έλεγχοι αυτοί διενεργούνταν πάντοτε από δύο υπαλλήλους υπό τις διαταγές του προϊσταμένου του τμήματος ΕΓΤΠΕ, Προσανατολισμός.

Κατά τη διάρκεια επιτοπίων ελέγχων που αφορούσαν τρία προγράμματα στη Γαλλία (F/74/80 καθώς και F/43/82 και F/32/82), δημιουργήθηκε διχογνωμία μεταξύ του προσφεύγοντος και του δευτέρου υπαλλήλου, υπαλλήλου διοικήσεως στο ίδιο τμήμα και προϊσταμένου της αποστολής του προσφεύγοντος, η οποία αφορούσε κυρίως τις εκθέσεις που έπρεπε να συνταχθούν.

3 Όσον αφορά το πρόγραμμα F/74/80, ο προσφεύγων διενήργησε επιτόπιο έλεγχο στις 10 Ιουλίου 1984. Η έκθεση για την αποστολή αυτή καταρτίσθηκε από τον προϊστάμενο της αποστολής μόλις στις 10 Δεκεμβρίου 1985, διότι δεν ήταν σε θέση να την υποβάλει νωρίτερα λόγω, σύμφωνα με τα ίδια του τα λόγια, της « διενέξεως με » τον προσφεύγοντα· η έκθεση αυτή υπογράφηκε μόνο από τον προϊστάμενο της αποστολής διότι ο προσφεύγων αποχώρησε από το ΕΓΤΠΕ την 1η Δεκεμβρίου 1985, οπότε πήγε σε άλλη υπηρεσία της Επιτροπής.

4 Όσον αφορά τα προγράμματα F/43/82 και F/32/82, ο προσφεύγων διενήργησε τους επιτόπιους ελέγχους στις 11 Ιουλίου 1984. Αρνήθηκε δε στα σχέδια των εκθέσεών του να εκφράσει γνώμη για τα εν λόγω προγράμματα, για το λόγο ότι την ευθύνη για τις εκθέσεις αυτές έφεραν οι ιεραρχικά ανώτεροί του. Μια συνομιλία μεταξύ του προσφεύγοντος και του αμέσου ιεραρχικά προϊσταμένου του δεν είχε ως αποτέλεσμα τη μεταβολή της γνώμης του προσφεύγοντος και κατόπιν αυτού, όταν ο προσφεύγων αποχώρησε από το τμήμα, ο προϊστάμενός του υπέγραψε τις εκθέσεις « κατ' εντολή » του προσφεύγοντος με τη μνεία ότι ο προσφεύγων αποχώρησε από το ΕΓΤΠΕ.

5 Σε ένα υπηρεσιακό σημείωμα της 21ης Απριλίου 1986 ο προσφεύγων παραπονέθηκε στον παλιό του προϊστάμενο τμήματος για τη χρήση του ονόματός του που έγινε χωρίς εξουσιοδότησή του για να ισχυροποιηθούν ορισμένες εκθέσεις. Ζητούσε:

« 1) Να επισυναφθεί το παρόν υπηρεσιακό σημείωμα σε όλες τις εκθέσεις που διαβιβάστηκαν στο ΕΓΤΠΕ, σχετικά με το πρόγραμμα για το οποίο είχα σταλεί σε αποστολή, συμπεριλαμβανομένων και των εκθέσεων που ανακοινώθηκαν σε άλλες διευθύνσεις και σε άλλα όργανα (Ελεγκτικό Συνέδριο και Δημοσιονομικός Έλεγχος) και να μου δοθεί απόδειξη για τις ενέργειες αυτές.

Θεωρώ, πράγματι, ότι δεν μπορώ να αναλάβω ευθύνη μέσω εκθέσεων που δεν είχαν ποτέ την έγκρισή μου.

2) Να διευκρινιστεί σαφώς στα εν λόγω πρόσωπα ότι δεν χρησιμοποιείται ούτε το όνομα ούτε η υπογραφή κανενός χωρίς την εξουσιοδότησή του, γιατί η ενέργεια αυτή επισύρει προφανώς ποινική δίωξη.

3) Να με ειδοποιήσετε εγγράφως για τις τυχόν διορθώσεις που θα επιθυμούσατε να επέλθουν στην έγγραφη έκθεση που επισυνάπτεται στο παρόν σημείωμα. »

Ο προσφεύγων επέμενε σ' αυτό το σημείωμα επί του γεγονότος ότι αποσκοπούσε στην προφύλαξη από ανεπίτρεπτες μεθόδους και κατέληγε ότι δεν μπορούσε να γίνει δεκτό να μνημονεύεται ως αναμιχθείς στη διαδικασία εκδόσεως αποφάσεως χωρίς να έχει ειδοποιηθεί.

6 Κατόπιν αυτού του σημειώματος, ο προϊστάμενος του αρμόδιου τμήματος του ΕΓΤΠΕ τροποποίησε τα συμπεράσματα της εκθέσεως F/74/80, δήλωσε ότι είναι διατεθειμένος να αποσύρει τα πρακτικά των προγραμμάτων F/32/82 και F/43/82 και κάλεσε τον προσφεύγοντα να υπογράψει τα καινούρια πρακτικά που θα ακυρώσουν και θα αντικαταστήσουν τα προηγούμενα πρακτικά. Ο προσφεύγων όμως δεν έδειξε ικανοποιημένος από τις παραχωρήσεις αυτές και υπέβαλε στις 18 Αυγούστου 1986 αίτηση, βάσει του άρθρου 90 του κανονισμού υπηρεσιακής καταστάσεως των υπαλλήλων, με το εξής περιεχόμενο:

« 1) Να ληφθούν τα μέτρα που επιβάλλονται:

— έρευνα για να διαπιστωθεί η σπουδαιότητα των πραγματικών περιστατικών·

— πειθαρχικά μέτρα κατά των υπευθύνων αυτών των πραγματικών περιστατικών·

— παραπομπή αυτών των υπευθύνων ενώπιον των αρμοδίων ποινικών δικαστηρίων·

— και να μου δοθεί απόδειξη ότι ελήφθησαν αυτά τα μέτρα.

2) Το κείμενο της παρούσας αίτησης και τα συνημμένα της να επισυναφθούν σε όλες τις εκθέσεις για τις οποίες είχα σταλεί σε αποστολή, συμπεριλαμβανομένων των εκθέσεων που ανακοινώθηκαν σε άλλες διευθύνσεις (Ελεγκτικό Συνέδριο και Δημοσιονομικός Έλεγχος) και να μου δοθεί απόδειξη ότι αυτό έγινε.

Θεωρώ, πράγματι, ότι η ευθύνη την οποία θα μπορούσα να υπέχω κατ' εφαρμογή του άρθρου 21, παράγραφος 3, του κανονισμού υπηρεσιακής καταστάσεως δεν μπορεί να αναληφθεί μέσω εκθέσεων, οι οποίες ποτέ δεν έτυχαν της εγκρίσεώς μου.

3) Η παρούσα αίτηση να κατατεθεί στον ατομικό μου φάκελο, ώστε να μπορεί να ληφθεί υπόψη σε κάθε περίπτωση.

4) να μου χορηγηθεί λόγω καταχρηστικής χρήσεως του ονόματός μου και της υπογραφής μου για προσβλητικούς σκοπούς ένα φράγκο ως αποζημίωση ηθικής βλάβης. »

7 Καθώς η Επιτροπή δεν απάντησε μέσα στην προθεσμία των τεσσάρων μηνών που προβλέπεται από τον κανονισμό υπηρεσιακής καταστάσεως, υπέβαλε ο προσφεύγων στις 23 Φεβρουαρίου 1987 διοικητική ένσταση δυνάμει του άρθρου 90, παράγραφος 2, του κανονισμού υπηρεσιακής καταστάσεως κατά της σιωπηρής απορριπτικής αποφάσεως της αιτήσεώς του. Στις 12 Μαρτίου 1987 απάντησε η Επιτροπή στην αίτηση της 18ης Αυγούστου 1986 ως εξής:

« Ευχαρίστως μπορώ να σας βεβαιώσω ότι δεν φέρετε την ευθύνη που ορίζεται στο άρθρο 21 του κανονισμού υπηρεσιακής καταστάσεως, βάσει του περιεχομένου πρακτικών τα οποία δεν υπογράψατε, χωρίς να χρειάζεται γι' αυτό η κοινολόγηση την οποία ζητάτε.

Εξάλλου, όσον αφορά τις σκέψεις σας επί των συμπερασμάτων που θα συναχθούν από τον έλεγχο του προγράμματος (F/74/80), διαπιστώνεται ότι τα ουσιώδη της αποκλίνουσας απόψεώς σας εκφράστηκαν σαφώς και ειλικρινώς στα αναθεωρηθέντα πρακτικά που σας διαβιβάστηκαν για υπογραφή από τον κ. Daleiden στις 17 Ιουνίου 1986.

Όσον αφορά την επιθυμία να τοποθετηθεί η αίτησή σας στον ατομικό σας φάκελο, μπορώ να σας πληροφορήσω ότι δόθηκαν οι σχετικές οδηγίες. Η παρούσα απάντηση μπορεί, εξάλλου, να τοποθετηθεί επίσης στον ατομικό σας φάκελο, αν το επιθυμείτε. »

Ο προσφεύγων, θεωρώντας την απάντηση αυτή μη ικανοποιητική, υπέβαλε στις 19 Μαΐου 1987 νέα διοικητική ένσταση κατά της αποφάσεως αυτής της Επιτροπής. Στις 5 Ιουνίου 1987 κοινοποίησε η Επιτροπή στον προσφεύγοντα την απόφαση που έλαβε στις 21 Μαΐου 1987 εις απάντηση της διοικητικής του ενστάσεως της 23ης Φεβρουαρίου 1987. Η απόφαση αυτή βεβαιώνει απλώς το έγγραφο της 12ης Μαρτίου 1987. Με υπηρεσιακό σημείωμα της 16ης Σεπτεμβρίου 1987, κάλεσε ο γενικός διευθυντής προσωπικού και διοικήσεως τον προσφεύγοντα, κατόπιν της δεύτερης διοικητικής του ενστάσεως, να ανατρέξει στις απαντήσεις που ήδη δόθηκαν από την Επιτροπή στις 12 Μαρτίου και στις 5 Ιουνίου 1987 για τα ίδια παράπονα.

8 Ο προσφεύγων άσκησε την παρούσα προσφυγή στις 15 Δεκεμβρίου 1987, ζητεί δε από το Δικαστήριο:

« 1) να ακυρώσει την απόφαση της Επιτροπής, της 12ης Μαρτίου 1987, η οποία απορρίπτει εν μέρει την αίτηση του προσφεύγοντος της 18ης Αυγούστου 1986·

2) να ακυρώσει την απόφαση της Επιτροπής, της 16ης Σεπτεμβρίου 1987, που κοινοποιήθηκε στον προσφεύγοντα στις 18 Σεπτεμβρίου 1987 και η οποία απορρίπτει τη διοικητική του ένσταση της 19ης Μαΐου 1987·

3) να καταδικάσει την Επιτροπή να καταβάλει στον προσφεύγοντα το προσωρινό ποσό του ενός βελγικού φράγκου ως αποζημίωση για την ηθική βλάβη, την οποία υπέστη·

4) να καταδικάσει επίσης την Επιτροπή να επισυνάψει αντίγραφο της παρούσας προσφυγής σε όλα τα πρακτικά των αποστολών στις οποίες μετέσχε ο προσφεύγων και που βρίσκονται στο Ελεγκτικό Συνέδριο·

5) να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα ... »

9 Με αίτηση που υπέβαλε στη γραμματεία του Δικαστηρίου στις 12 Φεβρουαρίου 1988, η Επιτροπή προέβαλε, δυνάμει του άρθρου 91, παράγραφος 1, του κανονισμού διαδικασίας του Δικαστηρίου, ένσταση απαραδέκτου για το λόγο, κυρίως, ότι η προσφυγή ασκήθηκε εκπροθέσμως και, εν πάση περιπτώσει, ότι δεν υφίσταται καμιά βλαπτική πράξη για τον προσφεύγοντα.

10 Κατά το γράμμα του άρθρου 92, παράγραφος 2, του κανονισμού διαδικασίας, το Δικαστήριο μπορεί οποτεδήποτε να εξετάσει αυτεπαγγέλτως το απαράδεκτο για λόγους δημοσίας τάξεως, ιδίως το απαράδεκτο της προσφυγής, και να αποφασίσει σύμφωνα με το άρθρο 91, παράγραφοι 3 και 4, χωρίς να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία.

11 Κατά το άρθρο 91, παράγραφος 3, του κανονισμού υπηρεσιακής καταστάσεως των υπαλλήλων, η προσφυγή ενός υπαλλήλου πρέπει να ασκηθεί εντός προθεσμίας τριών μηνών, αντιστοίχως, από την ημέρα της κοινοποιήσεως της αποφάσεως, η οποία ελήφθη εις απάντηση της διοικητικής ενστάσεως, ή, σε περίπτωση ελλείψεως τέτοιας αποφάσεως, από της ημερομηνίας λήξεως της προθεσμίας απαντήσεως.

12 Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι στην προκειμένη υπόθεση η προθεσμία των τριών μηνών δεν άρχισε να τρέχει παρά από της κοινοποιήσεως της απαντήσεως της Επιτροπής στη δεύτερη διοικητική του ένσταση, δηλαδή από τις 18 Σεπτεμβρίου 1987. Αναφέρεται δε ιδίως στις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 15ης Ιουνίου 1976 (Jänsch, 5/76, Rec. σ. 1027) και της 28ης Μαΐου 1980 (Kuhner, 33 και 75/79, Rec. σ. 1677), ισχυριζόμενος ότι αφετηρία της προθεσμίας ασκήσεως της προσφυγής αποτελεί η ρητή απάντηση της 12ης Μαρτίου 1987.

13 Κατά την Επιτροπή, ο ισχυρισμός αυτός δεν ευσταθεί. Προβάλλει ότι η απάντηση της 5ης Ιουνίου 1987 παρέπεμψε ρητώς στην απάντηση της ΑΔΑ της 12ης Μαρτίου 1987 και τόνισε σαφώς στον προσφεύγοντα ότι αποτελούσε την τελική θέση της Επιτροπής επί του θέματος.

14 Πρέπει καταρχάς να παρατηρηθεί ότι η προσφυγή κατά της αποφάσεως που ελήφθη εις απάντηση της διοικητικής ενστάσεως της 23ης Φεβρουαρίου 1987 και κοινοποιήθηκε στις 5 Ιουνίου 1987 είναι εκπρόθεσμη, δεδομένου ότι δεν τηρήθηκε η προθεσμία των τριών μηνών σύμφωνα με το άρθρο 91, παράγραφος 3, του κανονισμού υπηρεσιακής καταστάσεως.

15 Επιπλέον, είναι βέβαιο ότι το έγγραφο του γενικού διευθυντή προσωπικού και διοικήσεως της Επιτροπής, της 16ης Σεπτεμβρίου 1987, δεν ισοδυναμεί με απόφαση που να αποτελεί απάντηση στη διοικητική ένσταση της 19ης Μαΐου 1987.

16 Υπό τις προϋποθέσεις αυτές, γεννάται το ζήτημα αν η διοικητική ένσταση της 19ης Μαΐου 1987 θα μπορούσε να αποτελέσει την αφετηρία για τον υπολογισμό της προθεσμίας ασκήσεως της προσφυγής.

17 Σχετικώς, πρέπει καταρχάς να υπενθυμιστεί ότι έχει παγίως νομολογηθεί ότι κάθε απορριπτική απόφαση, είτε ρητή είτε σιωπηρή, δεν κάνει τίποτε άλλο, όταν είναι σαφής και αμιγής, παρά να βεβαιώνει την πράξη ή την παράλειψη για την οποία παραπονείται ο ενιστάμενος και δεν συνιστά, μεμονωμένως λαμβανομένη, πράξη προσβλητή (προαναφερθείσα απόφαση της 28ης Μαΐου 1980).

18 Εν προκειμένω διαπιστώνεται ότι η διοικητική ένσταση της 19ης Μαΐου 1985 απευθυνόταν κατά της αποφάσεως της Επιτροπής της 12ης Μαρτίου 1987, η οποία εκδόθηκε εις απάντηση της αιτήσεως του προσφεύγοντος της 18ης Αυγούστου 1986, που είχε ήδη αποτελέσει αντικείμενο σιωπηρής απόρριψης.

19 Πρέπει να παρατηρηθεί στη συνέχεια ότι η απάντηση της Επιτροπής, της 12ης Μαρτίου 1987, δεν είναι πράξη που δημιουργεί βλάβη ανεξάρτητη από τη φερομένη βλάβη που προξενήθηκε από τη σιωπηρή απόφαση απορρίψεως της αιτήσεως της 18ης Αυγούστου 1986. Πράγματι, με την απόφασή της της 12ης Μαρτίου 1987, η Επιτροπή δέχτηκε ουσιαστικά την αρχική αίτηση του προσφεύγοντος.

20 Εξάλλου, πρέπει να προστεθεί ότι ο προσφεύγων, αφού έλαβε το έγγραφο της Επιτροπής της 5ης Ιουνίου 1987, δεν μπορούσε να βρίσκεται σε αβεβαιότητα όσον αφορά την αφετηρία της τρίμηνης προθεσμίας ασκήσεως προσφυγής.

21 Από τις προηγούμενες σκέψεις προκύπτει ότι η προσφυγή ασκήθηκε εκπροθέσμως και πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτη.

Επί των δικαστικών εξόδων

22 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του κανονισμού διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα. Σύμφωνα όμως με το άρθρο 70 του κανονισμού διαδικασίας, προκειμένου περί προσφυγών υπαλλήλων των Κοινοτήτων, τα όργανα φέρουν τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν.

Για τους λόγους αυτούς

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα)

διατάσσει:

1) Απορρίπτει την προσφυγή ως απαράδεκτη.

2) Κάθε διάδικος φέρει τα δικαστικά του έξοδα.

Λουξεμβούργο, 16 Ιουνίου 1988.

Ο γραμματέας

J.-G. Giraud

Ο πρόεδρος του δευτέρου τμήματος

O. Due